

Cezaevi Sosyolojisi Açısından İşyurtları Faaliyetleri

Workplaces Activities in Terms of Prison Sociology

Dr. Vehbi Kadri KAMER^(*)

Öz:

Dünyada ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklu sayısı yıllara göre artış göstermektedir. Bu artışın ekonomik ve sosyal sonuçları bulunmaktadır. Başta hukuk, psikoloji, ekonomi ve sosyal hizmetler olmak üzere birçok disiplin tarafından araştırma yapılan ceza infaz kurumları özellikle 1940'lı yıllardan sonra sosyoloji biliminin ilgili alanı olmuş, bu kapsamda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda üzerinde durulan konulardan biri "cezaevileşme" kavramı olup, bunun sonuçları değerlendirilmiştir. Cezaevileşme kavramı sosyal sistem kavramı ile yakından ilgili olup, kısaca hükümlülerin ceza infaz kurumu kültürünü benimsemesini ifade etmektedir. Hükümlülerin suça sürüklenmesine neden olan davranışlarının değiştirilerek kurallara uyan ve sorumluluk duygusuna sahip birey olmasını hedefleyen ceza infaz sistemi, gerçekleştirilen genel eğitim, mesleki eğitim ve işyurdu faaliyetleri ile bir yandan hükümlülerin davranışlarının değişmesi ile sorumluluk sahibi birey olması, diğer yandan cezaevileşme sürecinin önlenmesi konusunda çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar içinde ceza infaz kurumlarında sürdürülen işyurdu faaliyetlerinin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Bu faaliyetlerle; bir yandan meslek sahibi olmayan hükümlüler meslek sahibi olmakta ya da meslek sahibi olan hükümlülerin var olan meslekleri geliştirilmekte, diğer yandan hükümlüler çalışma disiplini edinmekte, iletişimleri güçlenmekte ve özgüvenleri gelişmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Ceza İnfaz Kurumu, Sosyal Sistem, Cezaevileşme, Rehabilitasyon, İşyurtları.

Abstract:

The number of convicts and detainees in penitentiary institutions in the world has been increasing over the years. This increase has economic and social consequences. Penitentiary institutions, which have been researched by many disciplines, especially law, psychology, economics and social services, have been the relevant field of sociology especially after the 1940s, and many studies have been conducted in this context. One of the issues emphasized in these studies is the concept of "prisonization" and its results have been evaluated. The concept of prisonization is closely related to the concept of social system and in short it refers to the adoption of the prison culture by the convicts. The penal execution system,

^(*) Cumhuriyet Savcısı.

E-posta: vebikadrikamer@gmail.com.

Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-8752-3466>.

Hakem denetiminden geçmiştir.

Makale Gönderim Tarihi: 31.01.2021.

Makale Kabul Tarihi: 31.03.2021.

which aims to change the behavior of convicts to be dragged into crime and to be individuals who comply with the rules and have a sense of responsibility, is working on changing the behavior of convicts on the one hand, and preventing the imprisonment process on the other, with the training, vocational training and workplace activities. Workplace activities are also important among these studies. With these activities; On the one hand, convicts who do not have a profession acquire a profession, or convicts who have a profession improve their existing profession, on the other hand, they acquire a working discipline, their communication is strengthened and their self-confidence improves.

Keywords:

Penitentiary Institution, Social System, Prisonization, Rehabilitation, Workplaces.

GİRİŞ

Dünyada sosyal bilimciler tarafından üzerinde çalışılan konuların başında ceza infaz kurumları gelmektedir. 2018 yılı verilerine göre Dünyada on bir milyondan fazla kişi ceza infaz kurumlarında bulunmakta olup, bu kurumlarda Amerika Birleşik Devletleri'nde 2.094.000, Çin'de 1.710.000, Brezilya'da 755.274, Rusya'da 486.031 ve Hindistan'da 478.600 hükümlü ve tutuklu barındırılmaktadır.¹ Bu kapsamda; hapis cezalarının yerine getirildiği ceza infaz kurumları, bu kurumlarda gerçekleştirilen rehabilitasyon çalışmaları, ceza infaz kurumlarının hükümlülerin topluma kazandırılmasındaki rolü ve hükümlülerin yeniden suç işleme oranlarındaki etkisi gibi konular üzerinde çok sayıda araştırma yapılmış, uluslararası düzeyde konferanslar düzenlenmiş ve projeler hazırlanmıştır.

Dünyada hapis cezalarının infazında kabul edilen temel yaklaşım; suça sürüklenen bireylerin suça sürüklenme nedeninin belirlenerek bu kapsamda uygulanacak eğitim, mesleki eğitim ve rehabilitasyon programları ile bu nedenlerin ortadan kaldırılması, sorumluluk sahibi birey olarak toplum hayatında yer almasının sağlanmasıdır. Rehabilitasyon süreci olarak isimlendirilen bu yaklaşımda, bilimsel yöntemlerle "*risk ve değerlendirme araçları*" kullanılarak bireyin suça sürüklenme nedenleri ortaya konulmakta daha sonra bu nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik "*bireyselleştirilmiş programlar*" uygulanmaktadır.

Ceza infaz kurumlarının hükümlü üzerinde birçok etkisi bulunmaktadır. Bu etkilerden biri Donald Clemmer tarafından ortaya konulan "*cezaevileşme*" kavramıdır. Cezaevi sosyolojisinin temel çalışma alanlarından biri olan bu kavram, ceza infaz kurumuna giren hükümlülerin ceza infaz kurumu kültürünü benimsemesini ve bu kurumdaki davranış biçimlerini içselleştirmesini ifade etmektedir. Bu içselleştirme ne kadar güçlü olursa hükümlünün topluma uyumu zorlaşmakta ve yeniden suç işlemesi kolay hale gelmektedir.

¹ World Prison Brief, 2021, https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison-population-total?field_region_taxonomy_tid=All, (erişim tarihi 26.01.2021), s. 1.

Hükümlülerin cezaevileşmesinin önlenmesinde rehabilitasyon çalışmalarının büyük önemi bulunmaktadır. Rehabilitasyon çalışmaları kapsamında; eğitim, meslek eğitimi, rehabilitasyon programları, aile ve sosyal çevre ile ilişkiler önem kazanmaktadır. Rehabilitasyon çalışmalarının bireyselleştirilerek uygulanması, diğer bir ifade ile hükümlünün suça sürüklenmesine neden olan madde bağımlılığı, eğitim eksikliği, psikolojik rahatsızlıklar gibi faktörlerin belirlenerek rehabilitasyon çalışmalarının buna göre yürütülmesinin hükümlülerin cezaevileşmesini önlemede büyük rol oynadığı anlaşılmıştır.

Ülkemizde ceza infaz kurumlarında yürütülen rehabilitasyon çalışmaları içinde son derece önemli bir yere sahip olan “*mesleki eğitim çalışmaları*” işyurtları sistemi içinde gerçekleştirilmektedir. İşyurtları çalışmaları; “hukuk”, “psikoloji”, “sosyoloji” ve “ekonomi” gibi bilim dalları açısından mikro ve makro ölçüde değerlendirilebilir. Ancak bu sisteme hangi disiplin açısından ve hangi ölçekte bakılırsa bakılsın, işyurtları çalışmaları suça sürüklenen bireylerin cezaevileşmesinin önlenmesinde, topluma kazandırılmasında ve bu bireylerin sorumluluk taşıyan ve kurallara uyan bir kişi olarak hayatlarına devam etmesinde önemli rol oynamaktadır.²

Bu makalede; Ülkemizde akademik olarak henüz yeterince çalışma yapılamayan cezaevi sosyoloji içinde işyurtları faaliyetlerinin önemi konusu incelenecektir.

I. CEZA İNFAZ KURUMLARININ TARİHİ GELİŞİMİ

Dünyada ceza infaz kurumlarının tarihi gelişimine bakıldığında; İslam öncesi Arap toplumlarında hapsedmenin bir ceza çeşidi olarak uygulandığı,³ Babil, Yunan ve Romalılarda hapsedme ceza olarak değil ancak ceza belirleninceye kadar suçluların alıkonulduğu bir uygulama olduğu,⁴ ilk çağlarda hapis cezası ve hapisane uygulaması bulunmayan Cermenlerde bu ceza ve uygulamanın 8’inci yüzyılda karşımıza çıktığı,⁵ Hitit Hukukunda tedbir amaçlı veya ceza olarak hapis uygulamasının bulunmadığı, bunun yerine mağdura tazminat ödenmesinin benimsendiği⁶ görülmektedir.

Ceza infaz tarihine bakıldığında cezalandırma yöntemlerinin zaman içinde gösterdiği gelişim ve değişim farklı düşünürler tarafından birden çok tasnife tabi tutulmuştur. Bir görüşe göre cezalandırma yöntemleri bakımından üç ayrı uygulamanın olduğu görülmektedir. Cezalandırma yöntemlerinden *birinci uygulama*

² Vehbi Kadri Kamer, “2015 Yılında İşyurtları Kurumu-I”, Sesleniş Gazetesi, Sayı: 165, Ankara, 2015, s. 12.

³ Kurtuluş Demirkol, *I. Meşrutiyet Döneminde Edirne Vilayeti Hapishaneleri*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2012, s. 25.

⁴ Demirkol, s. 25.

⁵ Demirkol, s. 28.

⁶ Demirkol, s. 25.

kefalet ve para cezası olup, Orta Çağ'ın ilk dönemlerinde uygulanan pratik bir cezalandırma yöntemi idi. İşkence ve idamlar Orta Çağ'ın son dönemlerinde uygulanan cezalandırma yöntemlerinden *ikinci uygulamaydı. Üçüncü ve son uygulama*, 17'nci yüzyılda uygulanan hürriyeti bağlayıcı cezalardı.⁷

Günther Kaiser'e göre hapis cezalarının infazının gelişiminde; *birinci dönem* Amsterdam cezaevlerinin doğuşu ve 17'nci yüzyılda Avrupa'ya etkisi, *ikinci dönem* Kuzey Amerika ceza infaz modellerinin etkisi ve 19'uncu yüzyılın sonuna doğru sistem konusunda tartışma, *üçüncü ve son dönem* ceza infaz kurumlarının açılması ve 20'nci yüzyılın ikinci yarısında hükümlülere muamelede asgari esasların hukuken gerçekleştirilmesi olarak belirlenmiştir.⁸

Son olarak Albert Krebs göre hürriyeti bağlayıcı cezaların infazında; *birinci dönem* 17'nci yüzyılın başından Fransız İhtilali'ne kadar süren ve toplumun güvenliği düşüncesiyle bütün araçlarla ve sıkı çalışma yöntemiyle iyileşme, *ikinci dönem* Aydınlanma'dan Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam eden dönem ahlaki iyileşme, *üçüncü ve son dönem* günümüze kadar devam eden hürriyeti bağlayıcı cezanın infazının bir hukuki ilişki oluşturması ve manevi iyileşme olarak tasnif edilmiştir.⁹

II. CEZAEVİ SOSYOLOJİSİ KAPSAMINDA SOSYAL SİSTEM KAVRAMI

Sosyal sistem kavramını açıklamadan önce Cezaevi Sosyolojisinin kısa tarihçesine ve bu alanda yapılan ilk çalışmalar üzerinde durmak gerekmektedir. Cezaevi Sosyolojisi alanındaki çalışmalar 1940'lı yıllardan sonra hızla gelişmeye başlamış, bu kapsamda, hükümlü toplulukları, ceza infaz kurumu personelinin kültürü ve/veya ceza infaz kurumlarının idari teşkilat yapısı incelenmeye başlanmıştır.

1950'lerin sonlarında ve 1960'ların başında ceza infaz kurumları ile ilgili daha fazla araştırma ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde ceza infaz kurumları ile ilgili üç sosyolojik çalışma dikkat çekmektedir. 1958'de Gresham Sykes, New Jersey Eyalet Ceza İnfaz Kurumundaki araştırmaya dayanarak "Tutuklular Topluluğu: Maksimum Güvenlikli Hapishanenin İncelenmesi" başlıklı çalışmasını yayınlamıştır. Bu çalışmada Sykes, "hükümlü kodlarının" (inmate code) içeriğini, bunların ceza infaz kurumu sosyal hayatı ve hükümlü deneyimi üzerindeki etkisini incelemiştir.¹⁰ Bu çalışmada belirtilen hükümlü kodu kavramı, ceza infaz

⁷ Timur Demirbaş, *Hapishane Kitabı*, Editörler Naskali Gürsoy, Emine, Altun, Hilal Oytun, Çalış Ofset, İstanbul, 2010, s. 3.

⁸ Ufuk Adak, *XIX. Yüzyılın Sonları XX. Yüzyılın Başlarında Aydın Vilayeti'ndeki Hapishaneler*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006, s. 12.

⁹ Adak, s. 12.

¹⁰ Deborah H. Drake/ Earle Darke/ Rod Sacha, *Prison Life, Sociology of: Recent Perspectives from the United Kingdom*, 2015, <http://oro.open.ac.uk/40428/1/Elsevier%20encyclopedia%20entry.pdf>, (erişim tarihi 26.01.2021), s. 3.

kurumu sosyal sistemi içinde hükümlüler tarafından geliştirilen kural ve değerleri ifade etmektedir.¹¹

Sykes'in tutuklular toplumu üzerine yaptığı çalışmayla hemen hemen aynı zamanlarda, kurumsal hapsedilme deneyimine ilişkin başka bir alternatif araştırma yapılmıştır. Washington'daki bir akıl hastanesinin katılımcı gözlem çalışmasına dayanarak, Chicago Okulunda sosyolog olarak çalışan Erving Goffman 1961'de "Barınak" isimli eserini yayınlamıştır. Goffman, hapsedilme deneyimini değerlendirmek için sembolik bir etkileşimci (veya yorumlayıcı) yaklaşım kullanmış ve ceza infaz kurumunun doğası gereği hükümlülerin "benliğini değiştirdiğini" ve bu değişim sonucu hükümlülerde yeni kimliklerin şekillendiğini savunmuştur.¹²

Bu çalışmalardan sonra 1962'de John Irwin ve Donald Cressey, "Hırsızlar, Hükümlüler ve Mahkum Kültürü" başlıklı önemli bir makale yayınlamıştır. Bu makalede araştırmacılar, ceza infaz kurumu ortamının hükümlü kültürünün gelişimi üzerindeki etkisine çok fazla vurgu yapıldığını, ancak hükümlülerin dış kültürel etkilerine ve davranış kalıplarına yeterince dikkat edilmediğini vurgulamışlardır. Irwin ve Cressey, hükümlülerin, ceza infaz kurumunu dışında kendileri için anlam taşıyan belirli alt kültürel değerleri, inançları ve gelenekleri ceza infaz kurumu dünyasına "ithal ettiklerini" ifade etmişlerdir. Irwin ve Cressey'in bu makalesi, hükümlülerin ceza infaz kurumuna alınmadan önce buldukları sosyal rolleri ve "gizli kültürün" ceza infaz kurumu kültürünü ne ölçüde etkilediğini ilk değerlendiren çalışma olmuştur.¹³

Cezaevi sosyolojinin tarihçesi bakımından kısa girişten sonra sosyal sistem kavramını incelediğimizde, bu kavramın işlevselçiler tarafından sosyolojinin erken dönemlerinde kullanılmaya başladığını görmekteyiz. Bu kapsamda sosyal sistem olarak ceza infaz kurumu farklı nedenlerle özel araştırma konusu olmuştur. *Birinci neden*; ceza infaz kurumları göreceli olarak diğer kurumlara göre çok daha kolay analiz edilebilmektedir. Buna karşın toplumun doğrudan araştırılması daha karmaşık ve uzun bir süreci gerektirmektedir. *İkinci neden*; ceza infaz kurumlarında hükümlüler ve personel olmak üzere iki ayrı toplum bulunmaktadır. *Üçüncü olarak*; ceza infaz kurumları kontrol mekanizmaları açısından diğer kurumlardan farklılık göstermektedir. Aynı zamanda bu kurumların dış çevre ile bağlantısı bulunmaktadır.¹⁴

¹¹ Wikipedia, 2021, https://en.wikipedia.org/wiki/Inmate_Code, (erişim tarihi 07.02.2021).

¹² Drake/ Darke/ Sacha, s. 3.

¹³ Drake/ Darke/ Sacha, s. 3.

¹⁴ Barbara Pabjan, *Researching Prison-A Sociological Analysis of Social System*, 2005, <https://core.ac.uk/download/pdf/14444444.pdf>, (erişim tarihi 26.01.2021), s. 102.

Ceza infaz kurumlarını bir sosyal sistem olarak incelemek öncelikle bu sistemin idari yönünü ortaya koymayı gerektirmektedir. Bu kapsamda; ceza infaz kurumunun türü, ceza infaz kurumu ile ceza infaz kurumu topluluğunun büyüklüğü ve ceza infaz kurumunun fiziksel dağılımı önem taşımaktadır. Hapis cezasının infaz koşullarına ve ceza türüne bağlı olarak kapalı ve açık ceza infaz kurumları olmak üzere iki tür ceza infaz kurumu çeşidi bulunmaktadır. Hapis cezasının infaz koşulları, grup ilişkilerini ve iletişim sistemini belirlemektedir. Bu kapsamda; açık ceza infaz kurumlarında hükümlüler arasında grup ilişkileri kolaylaşırken kapalı ceza infaz kurumlarında bu ilişkiler kolay olmamaktadır. Yine; açık ceza infaz kurumlarında iletişim kanalları sayısal olarak fazla iken, kapalı ceza infaz kurumlarında bu kanallar sınırlı bulunmaktadır.¹⁵

Sosyal Sistem Çeşitleri¹⁶

Kapalı Sistem

Bireylerin düşük derecede bağlanabilirliği.
Daha az etkili iletişim.

Küçük gruplar içinde güçlü sosyal bağlar.
Toplumla zayıf bağlar.
Az hareketlilik.

Açık Sistem

Bireylerin yüksek derecede bağlanabilirliği.
Etkili iletişim bağlantısı ve etkileşim çeşitliliği.

Daha az entegre topluluk.
Zayıf bağlar.
Daha fazla hareketlilik.

Grup yapısı türleri
Toplum türleri
İletişim sistemi türleri

III. CEZAEVİ SOSYOLOJİSİNDE “CEZAEVİLEŞME” KAVRAMI

Dünya literatüründe “cezaevileşme” kavramı konusunda iki temel eser bulunmaktadır. Bunlar; Donald Clemmer’in “Cezaevi Topluluğu” (The Prison Community) ve Erving Goffman’ın “Barınak”(Asylums) isimli eserleridir.

1931-1934 yılları arasında ceza infaz kurumlarında çalışan Donald Clemmer; çalışmasının başlığında belirttiği gibi ceza infaz kurumlarını bir topluluğun yaşam alanı olarak değerlendirmiştir. Clemmer yaptığı değerlendirmede; bu topluluğun cezaevi alt kültürünü ürettiği sonucuna ulaşmış, ayrıca ceza infaz kurumu atmosferinde hükümlülerin özel yaşamlarında ortaya çıkan değerleri ve bu

¹⁵ Pabjan, s. 102.

¹⁶ Pabjan, s. 103.

değerleri özümseme sürecine nasıl dahil olduklarını analiz etmiştir. Bu sürece Clemmer “cezaevileşme” adını vermiş olup bu süreçte; grup oluşumuna, hükümlü grupları arasındaki sosyal ilişkilere ve liderlik ile baskın karakterlik özelliklerine dikkat etmiştir.¹⁷

Clemmer’in bu çalışmasının özellikle Dokuzuncu ve Onuncu Bölümlerinde “Boş zamanın sosyal etkileri” ve “Emeğin sosyal önemi” hakkında açıklamalar yapmış olup, Dokuzuncu Bölümde özetle ceza infaz kurumu dışında toplumda “boş zaman” ile “boş zaman dışında kalan zaman” arasındaki ayrım, boş zaman olarak belirlenmiş olsun ya da olmasın her saatin “zaman” olduğu ceza infaz kurumuna göre daha az belirgin olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifade ile boş zaman; ceza infaz kurumlarında örneğin, spor faaliyetleri, radyo dinleme, gazete ve dergi okuma, mektup yazma ve aile ziyaretleri gibi belirlenen “hem resmi hem de düzenlenmiş zamandan” oluşmakta olup, buna karşılık “düzenlenmemiş zaman” ise kumar gibi gizli faaliyetlerden meydana gelmektedir.¹⁸

Hükümlülerin çalışmaya yönelik bireysel ve kolektif tutumlarını bu eserin Onbirinci Bölümde açıklayan Clemmer, ceza infaz kurumlarında mesleki eğitim kapsamında çalışmanın grup oluşumunu ve liderlik kavramını zayıflatmadığını, çok az hükümlünün çalıştığını, çalışma sürelerinin önemli bir kısmının üretim dışı faaliyetlere ayrıldığını ifade etmiştir. Aslında Clemmer ceza infaz kurumunda yapılan çalışmaları sadece nicel terimler ile analiz etmiştir.¹⁹

Özetle Clemmer yaptığı araştırmada literatüre ilk kez giren hükümlülerin “cezaevileşmesi” süreci üzerinde durmuş, bu süreci ele almış, “cezaevileşme” kavramını ceza infaz kurumundaki ilişki biçimleri ve davranış şekillerini içeren yaşam tarzlarını öğrenme süreci olarak tanımlamıştır. Diğer bir ifade ile Clemmer, ceza infaz kurumuna giren hükümlülerin belli zaman içinde ceza infaz kurumunda bulunan kültüre uyum sağladığını, o kültürün davranış biçimlerini ve dilini içselleştirdiğini belirtmiştir. Clemmer hükümlülerin cezaevileşmesinin sonucu olarak ceza infaz kurumundan tahliye olduktan sonra toplumsal hayata uyum göstermekte zorluk yaşadığını ve bu durumun yeniden suç işleme riskinin artırdığını ifade etmiştir.²⁰

Bu alanda çalışma yapan Goffman “Barınak” isimli eserinde; ceza infaz kurumlarının dış dünyadan kopuk olduğunu, bu kurumların “hükümlü hayatı olarak” özetlenebilecek oldukça özel bir yaşam alanı oluşturduğunu ifade etmektedir. Yine

¹⁷ Fabrice Guilhaud, *Working in Prison: Time as Experienced by Inmate-Workers*, 2010, file:///C:/Users/ab33992/Downloads/RFS_515_0041.pdf (erişim tarihi 26.01.2021), 2010, s. 49.

¹⁸ Guilhaud, s. 50.

¹⁹ Guilhaud, s. 50.

²⁰ Zahir Kızmaz, “Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 17, Kütahya, 2007, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4759/65374>, (erişim tarihi 26.01.2021), s. 10.

Goffman, hükümlüler için hayatın bütün yönlerinin aynı yerde ve aynı idare ortamı altında yürütüldüğünü belirtmiştir. Ceza infaz kurumlarında hükümlü dünyasının tek bir zaman çerçevesi içinde bulunduğunu ifade eden Goffman, ancak bu çerçeve içinde hükümlülerin birincil ve ikincil olarak tanımlanan gizli yaşam ayarlamalarının olabileceği “manevra odalarının” bulunduğunu vurgulamıştır.²¹

Özetle Goffman ceza infaz kurumlarını, ceza adalet sisteminin bir unsuru olması nedeniyle resmi bir kurum; diğer yandan belli davranış kurallarına sahip olması nedeniyle resmi olmayan bir kurum olduğunu, bu nedenle ceza infaz kurumlarının içerisinde suç davranışlarının öğrenilmesinin mümkün olduğunu ifade etmiştir.²²

IV. CEZAEVİ SOSYOLOJİSİNDE İŞYURLARI FAALİYETLERİ

A. Dünyada Ceza İnfaz Kurumlarında İşyurdu Çalışmaları

Avrupa Birliği ülkelerinde eğitim ve öğretim çalışmaları farklı alanlarda gerçekleştirilmektedir. Bu alanların biri de ceza infaz kurumlarında sürdürülen eğitim çalışmalarıdır. Ancak bu kurumlardaki eğitim çalışmalarının karşı karşıya kaldığı iki zorluk bulunmaktadır. Bunlardan *birincisi* Avrupa ceza infaz kurumlarında %105 oranındaki kalabalıklaşma sorunu, *diğeri* ceza infaz kurumlarındaki yabancı hükümlü ve tutuklu sayısındaki artıştır. Bütün bu zorluklara rağmen ceza infaz kurumlarındaki eğitim çalışmaları önem taşımaktadır. İngiltere’de ceza infaz kurumlarında eğitime yapılan yatırımın maliyeti ile elde edilen yarar konusunda gerçekleştirilen bir çalışmada, eğitime yapılan yatırımın Ülkeye iki kattan fazla yarar getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.²³

Avrupa Birliği ülkelerinde ceza infaz kurumlarındaki mesleki eğitim çalışmaları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Eğitim; bir kısım ülkelerde ceza infaz kurumlarında atölyelerde uygulamalı verilirken, bir kısım ülkelerde bu eğitim genel eğitim çalışmalarının bir bölümü olarak sürdürülmektedir. Ancak ceza infaz kurumları ile bu kurumların dışında verilen benzer meslek eğitim programlarının aynı standartta sunulması ve bunların işgücü piyasasının talep ettiği kalitede olması kolay olmamaktadır.²⁴

Ceza infaz kurumlarındaki eğitim çalışmaları konusunda İskandinav ülkelerinde gerçekleştirilen bir çalışmada; ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin yetersiz eğitim aldıkları belirlenmiştir. İnsanı merkeze alan bakış açısıyla

²¹ Guilbaud, s. 50.

²² Kızmaz, s. 10.

²³ Jo Hawley/ Ilona Murphy/ Manuel Souto-Otero, *Prison Education and Training in Europe Current State-Of-Play and Challenges*, 2013, http://www.antonioacasella.eu/nume/Hawley_UE_education_may13.pdf, (erişim tarihi 26.01.2021), s. 5.

²⁴ Hawley/ Ilona/ Souto-Otero, s. 25.

hükümlülerin eğitim ve öğretim hakkına sahip olmaları nedeniyle, hükümlülerin çalışma hayatındaki yeni istihdam alanlarında gerekli bilgi ve becerilerinin bulunmaması halinde ceza infaz kurumundan salıverildikten sonra iş piyasasında dışlanma ile karşı karşıya kalacakları vurgulanmıştır. Bu nedenle hükümlülerin rehabilitasyonu için ceza infaz kurumlarındaki eğitim ve öğretim çalışmaları daha geniş kapsamlı planlanmakta, bu kapsamda suçun önlenmesi için ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin eğitimlerinin devamı ve iş bulmaları sağlanmaktadır. Bu eğitim çalışmalarında öğretmenlerin görevlendirilmesi önem taşımaktadır. Danimarka’da ceza infaz kurumlarında meslek eğitimi veren eğiticiler Adalet Bakanlığı tarafından atanırken, Norveç’te Eğitim Bakanlığı tarafından tam zamanlı veya yarı zamanlı eğiticiler ceza infaz kurumlarında görevlendirilmektedir. Finlandiya bu iki modelin birleşmesinden oluşan bir sistemi kullanılmaktadır.²⁵

Avusturya’da, tüm hükümlü ve tutuklulara eğitim verilmesi ve iş olanağı sunulmasına ilişkin yasal düzenleme 1975 yılında yürürlüğe girmiştir. Ceza infaz kurumlarında eğitim ve iş fırsatı sunulma zorunluluğu karşılığında, Avusturya’daki hükümlülerin de çalışma yükümlülükleri bulunmaktadır. Çalışan hükümlü ve tutuklulara ücret ödenmekte, bu ücretin yaklaşık olarak %75’i, ceza infaz kurumu masraflarına katkı olarak kurum tarafından alınmaktadır. Geriye kalan %25’in yarısı hükümlülerin salıverilmelerinin ardından yeni bir hayata başlamalarına yardım edecek “başlangıç desteği” adı altında bir fonda biriktirilirken, diğer yarısı hükümlülerin ceza infaz kurumunda buldukları sürede yapacakları harcamalar için kendilerine verilmektedir.²⁶

İsveç’te ceza infaz kurumlarında genel eğitim farklı bir bakış açısıyla “Öğrenim Merkezi” modeli aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu Ülkede bulunan ceza infaz kurumlarının her birinde, bir veya daha fazla öğretmenin görev yaptığı “Öğrenim Merkezi” isminde birim bulunmaktadır. Bu Merkeze ilave olarak “Ağ Merkezi” adı verilen internet tabanlı bir platform ile hükümlülere 130’dan fazla alanda eğitim alma olanağı sunulmaktadır. “Öğrenim Merkezi” sistemi ile hükümlülerin başka ceza infaz kurumlarına nakil olduklarında veya ceza infaz kurumlarından salıverildiklerinde eğitimlerine kesintisiz olarak devam etme imkanı sağlanmaktadır. Bu sistem, hükümlülere zaman sınırlaması olmaksızın eğiticilere erişim olanağı sunmaktadır. Yapılan araştırmada bu sistemin hükümlülerin eğitime katılımını ve motivasyonunu artırdığı tespit edilmiştir. Uzaktan veya harmanlanmış eğitim olarak da isimlendirilebilecek bu yaklaşımı ile ceza infaz kurumunda bulunanlar “hükümlü” yerine “öğrenen” olarak görülmeye başlamıştır.²⁷

²⁵ Susan Dawe, *Vocational Education and Training for Adult Prisoners and Offenders in Australia*, 2007, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED499730.pdf>, (erişim tarihi 26.01.2021), s. 24.

²⁶ Kamer, s. 12.

²⁷ Hawley/ Hona/ Souto-Otero, s. 35.

Amerika Birleşik Devletleri'nde hükümlülerin meslek edinmeleri konusundaki çalışmalar "Yeniden Giriş Yuvarlak Masa" isimi bir Kurum tarafından planlanmaktadır. Bu kurumda; akademisyenler, politika yapımcıları, toplumun önde gelenleri ve eski hükümlüler bulunmaktadır. Bu Kurum; hükümlülerin ceza infaz kurumundan saliverilmelerinden sonra topluma uyum sağlamaları için barınacak ev bulma, sağlık hizmetleri alma ve iş bulmaları gibi alanlarda en iyi yöntemlerin belirlenmesi için çalışmalar yapmaktadır. Bu Kurumun amacı; çalışma alanına giren konularda yeni fikirler oluşturmak, projeler üretmek, bireyler, aileler ve toplum için politikalar geliştirmektir. "Yeniden Giriş Yuvarlak Masa" Kurumu tarafından hazırlanan bir Raporda ceza infaz kurumlarında uygulanan meslek eğitim çalışmalarının önündeki engellerin; ceza infaz kurumlarında atölye alanlarının olmaması, bu çalışmalar için yeterli bütçenin sağlanamaması, özel sektörün bu faaliyetleri desteklememesi, yerel işletmelerin ve halkın bu tür çalışmalara rekabet nedeniyle karşı olmaları olduğu belirtilmiştir.²⁸

İngiltere'de ceza infaz kurumlarında "Sanal Kampüs" uygulaması geliştirilerek hükümlülere topluma kazandırılmaları amacıyla, web sitelerine güvenli erişim dahil eğitim materyallerine ve araçlarına uzaktan erişim olanağı sunulmaktadır. Bu Sistemin; geleneksel "tebeşir ile tahtaya yazma" ve "konuşarak eğitim verme" yöntemlerine nazaran hükümlülere daha fazla motive ettiği ayrıca hükümlülerin eğitimlerine, öğretimlerine ve iş bulmalarına daha fazla destek verecek çağdaş bir uygulama olduğu değerlendirilmektedir. Yine bu Sistemle; ceza infaz kurumundan tahliye edilen hükümlülerin bu kurumda başladıkları eğitimlerine saliverilme sonrasında devam etmelerine imkan verilmektedir. Sanal Kampus Sistemi yüksek risk grubuna giren hükümlüler dışında kalan hükümlüler tarafından kullanılabilir. Bu kapsamda ceza infaz kurumunda her hükümlünün "risk değerlendirmesi" yapılmakta ve bunun sonucuna göre Sanal Kampüste kullanabileceği ve görüntülenebileceği içerikler belirlenmektedir. Bu sistemde hükümlüler "güvenli ileti aktarımı" yöntemiyle danışmanları ve öğretmenleri ile iletişim kurma ve onlardan destek alma imkanına sahip olmaktadır.²⁹

B. Ülkemizde Ceza İnfaz Kurumlarında İşyurtları Çalışmaları

1. İşyurtları Faaliyetlerinin Amacı ve Kapsamı

Ülkemizde 1997 yılında; meslek sahibi olan hükümlü ve tutukluların sahip oldukları meslek ve sanatı koruyup geliştirmek, meslek sahibi olmayan hükümlü ve tutukluların meslek ve sanat öğrenmelerini sağlamak amacıyla ceza infaz kurumlarında işyurtları çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmaların amacı, suça sürüklenen bireylerin topluma kazandırılmasıdır.³⁰

²⁸ Dawe, s. 5.

²⁹ Hawley/ Ilona/ Souto-Otero, s. 36.

³⁰ Vehbi Kadri Kamer, "İşyurtları Faaliyetlerinin Amacı", Sesleniş Gazetesi, Sayı: 150, 2015, Ankara, s. 12.

Ceza infaz kurumlarında suçta sürüklenen bireylerin diğer ifade ile hükümlülerin topluma kazandırılması amacıyla sürdürülen rehabilitasyon çalışmaları kapsamında önce psikolog, sosyal hizmet uzmanı veya öğretmen hükümlü ile “bireysel görüşme” yapmakta, bu görüşme sonunda hükümlünün gerek psiko sosyal, gerekse eğitim ihtiyacı belirlenmektedir.³¹

Hükümlü ile gerçekleştirilen bireysel görüşme sonucu, hükümlünün suçta sürüklenmesine neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması amacıyla ihtiyaç duyduğu psiko sosyal ve eğitim çalışmaları belirlenmektedir. Psiko sosyal çalışmalar kapsamında; bireysel görüşmeler yapılmakta ve öfke kontrolü, madde bağımlılığı gibi programlar uygulanmaktadır. Örneğin hükümlünün öfkesini kontrol edememesi nedeniyle yaralama suçunu işlemiş olması halinde, rehabilitasyon çalışmaları kapsamında hükümlü ile bireysel görüşmeler yapılmakta, ayrıca öfke kontrolü programı uygulanmaktadır. Diğer yandan hükümlünün eğitim ihtiyacı kapsamında; bir yandan okuma yazma kurslarından lisans ve lisansüstü çalışmalara kadar devam eden temel eğitim faaliyetleri, diğer yandan meslek eğitim çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Örneğin ilköğretim mezunu olmayan hükümlünün işsiz olması nedeniyle hırsızlık suçunu işlemiş olması halinde, bir yandan açık öğretim çalışmaları ile ilköğretim mezunu olması sağlanmakta, diğer yandan yeteneğine uygun meslek eğitim kursuna katılması gerçekleştirilmektedir.³²

Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler ihtiyaçları doğrultusunda kaldıkları psiko sosyal faaliyetler ve temel eğitim çalışmaları dışında, işıurtları faaliyetleri kapsamında meslek edinmelerini sağlamak amacıyla kapalı ceza infaz kurumlarında atölyelerde; açık ceza infaz kurumlarında ise, hem atölyelerde, hem sosyal tesislerde veya kamu kurumlarında çalışabilmektedirler.³³

Hükümlülerin topluma kazandırılması çalışmalarında önemli bir yere sahip olan işıurtları çalışmaları sayesinde yeni bir meslek öğrenmeleri veya var olan mesleğin geliştirilmesi sağlanmakta, çalışma disiplini kazandırılmakta, iletişim becerileri geliştirmekte ve özgüvenleri güçlenmektedir.³⁴

Ülkemizin istihdam olanakları değerlendirilerek ceza infaz kurumlarında sürdürülen işıurdu çalışmaları beş alanda yürütülmektedir. Bunlar; endüstri ürünleri, eliş ürünleri, inşaat işleri, tarım ve hayvancılık işleri ile uygulamalı sosyal tesis işletmeciliği alanlarıdır.³⁵

Endüstri ürünleri çalışmaları kapsamında; mobilya, tekstil, ayakkabı, deri cüzdan, çanta, kemer, kartuş dolum, tabela, alüminyum ve pvc doğrama, parke

³¹ Kamer, s. 12.

³² Kamer, s. 12.

³³ Kamer, s. 12.

³⁴ Kamer, s. 12.

³⁵ Kamer, s. 12.

taşı, beton direk, demir ürünleri, yatak, yastık, matbaa ve cilt, teneke ve karton kutu, sabun ve deterjan, dokuma, çini-seramik, gümüş işleme, telkari, hediye-lik eşya, resim, ebru, müzik aletleri yapımı ve takı tasarım alanlarında meslek eğitimi verilmektedir. Tarım ve hayvancılık ürünleri kapsamında; büyükbaş, küçükbaş ve kümes hayvan besiciliği, süt ve süt ürünleri, yumurta, fidecilik, sebze ve meyveler, sera ve canlı çiçek, tahıl ve yem bitkileri, et ve et ürünleri üretimi gerçekleştirilmektedir. İnşaat işleri çalışmaları kapsamında hükümlüler; kamu kurumlarının onarımı, tarihi eserlerin restorasyonu ve işyurtları kurumunun ihtiyaç duyduğu tesislerin inşası faaliyetlerinde çalışmaktadırlar. El işi ürünleri çalışmaları kapsamında; sedef kakma, bakır, cam süsleme, mermer işleme, süs kabağı işlemeciliği, yapay çiçek, yarı kıymetli taş işlemeciliği, hamak ve ağ örme işleri yapılmaktadır. Uygulamalı sosyal tesis işletmeciliği kapsamında Ülkemizin çeşitli yerlerinde bulunan Hakimevleri ve sosyal tesislerde hükümlüler çalışarak meslek öğrenmektedir.³⁶

2. Ülkemizdeki İşyurtları Faaliyetleri ile İlgili İstatistikler³⁷

Ülkemizde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığına bağlı 309 işyurdu müdürlüğünce hükümlülere hem teorik hem uygulamalı meslek eğitimi verilmektedir. İstatistikler incelendiğinde, yıllara göre yeni kurulan işyurdu sayısının arttığı, aynı zamanda eğitim alan hükümlü sayısının yükseldiği görülmektedir.

Yıl	İşyurdu Sayısı	Çalışan Toplam Hükümlü ve Tutuklu Sayısı
2010	217	14.012
2011	221	16.920
2012	228	27.387
2013	237	31.160
2014	242	37.090
2015	258	46.311
2016	277	50.349
2017		52.836
2018		59.150
2019	309	60.767

Bu tabloda; 2010-2019 yılları arasında ceza infaz kurumlarında işyurdu sayısı ile işyurdu faaliyetleri kapsamında meslekî eğitim alan ve aldığı bu meslekî eğitim sonucu çalışan hükümlü ve tutuklu sayısını göstermektedir. Bu verilerden, hem işyurdu sayısının hem çalışan hükümlü ve tutuklu sayısının arttığı anlaşılmaktadır.

³⁶ Kamer, s. 12.

³⁷ İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığı, *Faaliyet Raporu 2019*, 2019, <https://iydb.adalet.gov.tr/Resimler/BilgiBankasi/2822020202750Faaliyet%20Raporu%202019.pdf>, (erişim tarihi 26.01.2021), s. 21.

Yıl	İşbirliği Yapılan Özel Sektör Sayısı	Çalışan Toplam Hükümlü ve Tutuklu Sayısı
2012	34	681
2013	79	1.194
2014	91	1.665
2015	72	1.528
2016	100	2.764
2017	74	2.272
2018	144	4.273
2019	138	4.470

Ceza infaz kurumlarında özel sektörle işbirliği kapsamında hükümlülere meslekî eğitimi verilmektedir. Bu tablodaki veriler 2012-2019 yılları arasında ceza infaz kurumlarında özel sektör ile yapılan işbirlikleri sonucu çalışan hükümlü ve tutuklu sayısını göstermektedir.

Yıl	İşbirliği Yapılan Kamu Kurumu Sayısı	Çalışan Toplam Hükümlü ve Tutuklu Sayısı
2012	71	938
2013	124	1.663
2014	124	1.976
2015	124	1.947
2016	149	1.827
2017	159	2.157
2018	174	2.481
2019	213	2.848

Ceza infaz kurumlarında kamu kurumları ile işbirliği yapılarak meslek eğitimi verilmektedir. Bu tablodaki veriler 2012-2019 yılları arasında ceza infaz kurumlarında işyurdu faaliyetleri kapsamında kamu kurumları ile yapılan işbirlikleri sonucu çalışan hükümlü ve tutuklu sayısını göstermektedir.

DEĞERLENDİRME

Ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin yeniden suç işleme oranlarına bakıldığında Avustralya'da 2010 yılında yapılan bir araştırmaya göre %39, İrlanda'da 2013 yılında yapılan bir araştırmaya göre %62, Japonya'da 2013 yılında yapılan bir araştırmaya göre %43, İskoçya'da 2011 yılında yapılan bir araştırmaya göre %50, İngiltere'de 2011 yılında yapılan bir araştırmaya göre %46 ve Amerika Birleşik Devletleri'nde 2006 yılında yapılan bir araştırmaya göre %52 olduğu belirlenmiştir.³⁸ Diğer yandan başka bir araştırmada suçun ekonomik ve sosyal maliyetinin İngiltere'de 18,1 milyar sterlin olduğu, yetişkinler tarafından yeniden suç işlemenin tahmini ekonomik ve sosyal maliyetinin 16,7 milyar sterlin olarak gerçekleştiği belirlen-

³⁸ Carolyn W. Deady, *Incarceration and Recidivism: Lessons from Abroad*, 2014, http://www.antonioacasella.eu/nume/Deady_march2014.pdf, (erişim tarihi 2.2.2021), s. 1.

miştir.³⁹ Bu rakamlar suçta sürüklenen bireylerin diğer ifade ile hükümlülerin rehabilitasyonunun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Suçta sürüklenen bireylerin yeniden suç işlemesi; topluma, mağdurlara, ekonomiye büyük zararlar vermektedir. Bu nedenle suçta sürüklenen ve ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin rehabilitasyonu diğer ifade ile topluma kandırılması çalışmaları önem taşımaktadır. Ceza infaz kurumlarında farklı alanlarda sürdürülen bu çalışmalar arasında meslekî eğitim çalışmalarının ayrı önemi bulunmaktadır. Dünyada bu çalışmalar ile ilgili farklı yaklaşımların benimsendiği, yüz yüze eğitim modeli yanında uzaktan eğitim modelinin uygulandığı, özel sektörle işbirliklerinin geliştirildiği görülmektedir. Yine Dünyada, ceza infaz kurumlarında başlayan meslek eğitim çalışmalarının hükümlünün bu kurumdan salıverilmesinden sonra devam ettiği anlaşılmaktadır.

Yapılan araştırmalar kapsamında;

1. İşyurdu çalışmalarına katılan hükümlülerin ceza infaz kurumundan salıverildikten sonra suç işleme oranlarının bu çalışmalara katılmayan hükümlülere oranla daha düşük gerçekleştiği belirlenmiştir. 2007 yılında Colorado Ceza İnfaz Kurumlarında hükümlü kadınlar ilgili bir araştırma, mesleki eğitim programlarına katılan hükümlü kadınların tekrar suç işleme oranlarının %8,75 olduğunu, buna karşılık temel eğitim çalışmalarına katılan kadın hükümlülerde bu oranın %6,71 olarak gerçekleştiği, başka bir araştırmada hiçbir meslekî eğitim veya genel eğitim programına katılmayan hükümlü kadınlarda yeniden suç işleme oranının %26 olduğu belirlenmiştir. 2002’de Florida, Maryland, Massachusetts, New York, Ohio, Texas, Utah ve Virginia’da yapılan araştırmada; ceza infaz kurumlarında sürdürülen eğitim programlarının tekrar suç işleme oranını %49’dan %20’ye kadar düşürdüğü, yine Keys ve Jackson tarafından gerçekleştirilen ulusal çapta bir araştırmada, hükümlülerin üniversite eğitimi almasının tekrar suç işleme oranını %30 veya daha fazla oranda düşürdüğü belirlenmiştir.⁴⁰
2. İşyurtlarında hükümlüler mesleki eğitim almakta, aldığı meslekî eğitim kapsamında çalışmakta, tecrübe sahibi olmakta ve ceza infaz kurumundan salıverildikten sonra iş bulabilmektedirler. Bu konuda yapılan bir akademik çalışmada ankete katılan 123 hükümlünün %78,86’sinin ceza infaz kurumundan tahliye olduktan sonra iş kurmayı düşündüğü belirlenmiştir. Aynı çalışmada işyurtları ve

³⁹ Alexander Newton/ Xenner May/ Steven Eame/ Maryam Ahmad, *Economic and Social Costs of Reoffending Analytical Report*, 2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/814650/economic-social-costs-reoffending.pdf, (erişim tarihi 2.2.2021), s. 1.

⁴⁰ Clement Muinde Mbatha/ Bonaventure W Kerre/ Ahmed Ferej/ Kisilu Mashtakh Kitainge, “How Effective is Vocational Education and Training for Rehabilitation in Kenyan Prisons? A Study Protocol.”, *American Journal of Educational Research*, Sayı: 10, 2019, <http://article.scieducationalresearch.com/pdf/education-7-10-3.pdf>, (erişim tarihi 11.2.2021), s. 688.

atölye çalışmalarının hükümlülerin; %52,72'sine meslek öğrettiği, %32,52'sinin boş zamanlarını değerlendirdiklerini, %20,33'ünün tahliye sonrası iş bulduklarını, %16,26'sinin maddi durumlarına katkı sağladığını, %14,63'ünün mesleği unutmama ve ilerletme imkanı sağladığı, %11,38'inin sosyalleşme kazandırdığı belirtilmiştir.⁴¹ Bu konuda dikkate değer bir çalışma olan 2006-2010 Yılları Arasında İşyurtlarında Çalışıp Tahliye Olduktan Sonra İş Bulma başlıklı çalışmada; işyurtlarında çalışan hükümlü ve tutukluların 2006 yılında %39,2'sinin, 2007 yılında %33,9'unun, 2008 yılında %29,7'sinin ve 2010 yılında %53,7'sinin ceza infaz kurumlarından salıverildiği yıl sigortalı olarak iş bulduğu ifade edilmiştir.⁴²

3. Hükümlülere aldıkları mesleki eğitim yanında çalışacağı iş koluna göre iş güvenliği ile ilgili eğitim verilmektedir. Güvenli ve sağlıklı çalışma ortamlarının oluşturulmasında bu konudaki bilincin artırılmasında iş güvenliği eğitiminin rolü önemli olmaktadır. Aynı zamanda yasal bir zorunluluk olan bu eğitimler, işyurtlarında görevli personel tarafından hükümlülere verilerek, bir yandan bu alanda kültürün oluşması sağlanmakta, diğer yandan iş kazaları ve meslek hastalıkları önlenmektedir.
4. İşyurdu faaliyetleri kapsamında çalışan hükümlüler ücret almakta, sigortaları yapılmakta ve kendilerine kar payı ödenmektedir. 5510 sayılı Kanun'un 5/1-a maddesine göre işyurtlarında çalışan hükümlüler iş kazası ve meslek hastalığı ile analık sigortası kapsamına alınmıştır. İşyurtlarında çalışan hükümlülere ücret ödenmekte ve yılda bir kez kar payı verilmektedir.
5. İşyurdu faaliyeti kapsamında çalışan hükümlüler belirli bir program dahilinde sabah kalkmakta, atölyeye gitmekte, atölye sonrası eğitim çalışmalarına veya sosyokültürel çalışmalara katılmakta, akşam tekrar odasına dönmektedir. Hükümlü düzenli bir hayata sahip olmaktadır.
6. İşyurdu faaliyetlerine katılan hükümlüler bu çalışmalarının yanında ilkokul, lise ve üniversite eğitim çalışmalarına katılmaktadır. Bu konuda yapılan akademik çalışmada ankete katılan 123 hükümlünün %48,78'inin eğitim durumunda değişiklik olduğu, bu kapsamda eğitim durumunda değişiklik olanların %17,07'sinin lise ve dengi okula devam ettiği, %10,57'sinin lise ve dengi okul mezunu olduğu belirtilmiştir.⁴³

⁴¹ Ünal Göktaş, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarında Çalışan Hükümlülerin İşyurtlarında ve İş Atölyelerinde Çalıştıkları Dönemlerde Elde Ettikleri Mesleki Beceriler, Kazanımlar ve Performans Yönetimi Uygulaması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Bilecik, 2017, s. 109-111.

⁴² Mustafa Sarıdiken, *Hükümlü ve Tutukluların Meslek Edindirme Faaliyetlerinin İş Yaşamlarına Etkisi: Maltepe Ceza İnfaz Kurumları Kampüsünde Örnek Çalışma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı, Gaziantep, 2014, s. 50.

⁴³ Göktaş, s. 94.

7. İşyurtlarında çalışan hükümlülerin daha az disiplin suçu işledikleri, iletişimlerinin güçlendiği görülmüştür. Bu konuda yapılan bir akademik çalışmada ankete katılan 266 hükümlünün %54,1'inin "Ceza infaz kurumundaki katıldığım eğitim programlarının, kişilerarası iletişimimi olumlu yönde etkilediğine inanıyorum" şeklinde cevap verdiği tespit edilmiştir.⁴⁴

⁴⁴ Sarıdiken, s. 70.

KAYNAKÇA

- ADAK**, Ufuk, *XIX. Yüzyılın sonları XX. Yüzyılın Başlarında Aydın Vilayeti'ndeki Hapishaneler*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006.
- CULLEN**, Francis T. / **JONSON**, Cheryl Lero / **NAGİN**, Daniel S., *Prisons Do Not Reduce Recidivism: The High Cost of Ignoring Science*, 2011, file:///C:/Users/ab33992/Downloads/Prisons_Do_Not_Reduce_Recidivism_The_High_Cost_of_.pdf, The Prison Journal Supplement to 91(3), (erişim tarihi 2.2.2021).
- DAWE**, Susan, *Vocational Education and Training for Adult Prisoners and Offenders in Australia*, 2007, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED499730.pdf>, (erişim tarihi 26.01.2021).
- DEADY**, Carolyn W., *Incarceration and Recidivism: Lessons from Abroad*, 2014, http://www.antonioacasella.eu/nume/Deady_march2014.pdf, (erişim tarihi 2.2.2021).
- DEMİRBAŞ**, Timur, *Hapishane Kitabı*, Editörler Naskali Gürsoy, Emine, Altun, Hilal Oytun, Çalış Ofset, İstanbul, 2010.
- DEMİRKOL**, Kurtuluş, *I. Meşrutiyet Döneminde Edirne Vilayeti Hapishaneleri*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2012.
- DRAKE**, Deborah H. / **DARKE**, Earle / **SACHA**, Rod, *Prison Life, Sociology of: Recent Perspectives from the United Kingdom*, 2015, <http://oro.open.ac.uk/40428/1/Elsevier%20encyclopedia%20entry.pdf>, (erişim tarihi 26.01.2021).
- GÖKTAŞ**, Ünal, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarında Çalışan Hükümlülerin İşyurtlarında ve İş Atölyelerinde Çalıştıkları Dönemlerde Elde Ettikleri Mesleki Beceriler, Kazanımlar ve Performans Yönetimi Uygulaması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Bilecik, 2017.
- GUILBAUD**, Fabrice, *Working in Prison: Time as Experienced by Inmate-Workers*, 2010, file:///C:/Users/ab33992/Downloads/RFS_515_0041.pdf (erişim tarihi 26.01.2021).
- HAWLEY**, Jo / **MURPHY**, Ilona / **SOUTO-OTERO**, Manuel, *Prison Education and Training in Europe Current State-Of-Play and Challenges*, 2013, http://www.antonio-casella.eu/nume/Hawley_UE_education_may13.pdf, (erişim tarihi 26.01.2021).
- İŞYURLARI KURUMU DAİRE BAŞKANLIĞI**, *Faaliyet Raporu 2019*, 2019, <https://iydb.adalet.gov.tr/Resimler/BilgiBankasi/2822020202750Faaliyet%20Raporu%202019.pdf>, (erişim tarihi 26.01.2021).
- KAMER**, Vehbi Kadri, “2015 Yılında İşyurtları Kurumu-I”, Sesleniş Gazetesi, Yıl: 15, Sayı: 165, 2015.
- KAMER**, Vehbi Kadri, “İşyurtları Faaliyetlerinin Amacı”, Sesleniş Gazetesi, Sayı: 150, Ankara, 2015.
- KIZMAZ**, Zahir, *Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 17, Kütahya, 2007, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4759/65374>, (erişim tarihi 26.01.2021).

- MBATHA**, Clement Muinde / **W KERRE**, Bonaventure / **FEREJ**, Ahmed / **KİTA-İNGE**, Kisilu Mashtakh, “*How Effective is Vocational Education and Training for Rehabilitation in Kenyan Prisons? A Study Protocol.*”, American Journal of Educational Research, Sayı: 10, 2019, <http://article.scieducationalresearch.com/pdf/education-7-10-3.pdf>, (erişim tarihi 11.2.2021).
- NEWTON**, Alexander / **MAY**, Xennor / **EAME**, Steven / **AHMAD**, Maryam, *Economic and Social Costs of Reoffending Analytical Report*, 2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/814650/economic-social-costs-reoffending.pdf, (erişim tarihi 2.2.2021).
- PABJAN**, Barbara, *Researching Prison - A Sociological Analysis of Social System*, 2005, <https://core.ac.uk/download/pdf/14444444.pdf>, (erişim tarihi 26.01.2021).
- SARIDİKEN**, Mustafa, *Hükümlü ve Tutukluların Meslek Edindirme Faaliyetlerinin İş Yaşamlarına Etkisi: Maltepe Ceza İnfaz Kurumları Kampüsünde Örnek Çalışma*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı, Gaziantep, 2014.
- WIKIPEDIA**, 2021, https://en.wikipedia.org/wiki/Inmate_Code, (erişim tarihi 07.02.2021).
- WORLD PRISON BRIEF**, 2012, https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison-population-total?field_region_taxonomy_tid=All, (erişim tarihi 26.01.2021).